

Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram mot markförsurning

Av Hans Wickström

Hans Wickström er projektledare Skogsskötselenheten Skogsstyrelsen

Inlägg på Svensk-Norsk Kalkningsseminar.

Denna artikel utgör en sammanfattning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken (Skogsstyrelsen, Meddelande 4-2001). Skogsstyrelsen har på uppdrag av regeringen bedrivit försöksverksamhet kring åtgärder mot markförsurning sedan 1989. År 1997 presenterade Skogsstyrelsen ett förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering av skogsmark. En miljökonsekvensbeskrivning över förslaget togs fram år 1999 varpå en revidering påbörjades. För att ytterligare förbättra beslutsunderlaget lät Skogsstyrelsen under år 2000 ta fram nio rapporter som behandlar olika aspekter av markförsurnings- och åtgärdsproblematiken. Stor vikt har även lagts vid de nationella miljökvalitetsmålen, EU's vattendirektiv samt den nationella planen för kalkning av sjöar och vattendrag.

En försurning av den sydsvenska skogsmarken har skett under de senaste decennierna och den har resulterat i ett sjunkande pH och min-

sande förråd av baskatjoner. Vattnet som rinner ut ur skogsmarken är i många fall så surt att det påverkar den biologiska mångfalden i vattenekosystemet mycket kraftigt. På många marker i sydvästra Sverige kommer denna försurningseffekt att bestå, sannolikt upp emot 100 år, även om nedfallet av försurande ämnen radikalt minskar. Skogsstyrelsen föreslår att tillförsel av aska och kalk sker inom avrinningsområden där den naturliga återhämtningen bedöms vara långsam och otillräcklig samt där utlakningen av giftigt aluminium från skogsmarken är skadlig för vattenekosystemet. Enligt Skogsstyrelsens bedömningar handlar det om mellan 200 000 och 350 000 ha skogsmark som kan komma ifråga för sådana åtgärder.

Skogsstyrelsen ser positivt på användning av skogsbränsle. Skörd av skogsbiomassa kan dock leda till att näringsuttag från skogsmarken överstiger vad som är långsiktigt hållbart. Enligt Skogsstyrelsen bör askåterföring eller annan näringskompensation alltid ske i samband med GRO-tuttag, i synnerhet i försurade områden. Denna verksamhet förväntas

hanteras av marknadens aktörer utan finansiell inblandning av staten. Utvecklingen med askäterföring har inte kommit igång på ett tillfredsställande vis. Skogsstyrelsen bedömer att åtgärder i form av uppföljning och rådgivning bör sättas in för att påskynda och stimulera denna process. Om inga åtgärder vidtas kommer tiotusentals hektar skogsmark per år få långsiktigt negativa näringsbalanser eftersom näringskompensation inte sker i tillräcklig omfattning. Behov föreligger på cirka 30 000-40 000 hektar per år. Idag sker kompensation på 2 000-4 000 hektar per år.

Förslaget innebär en förberedelsefas (kallas F-fasen) på tre år och en påföljande åtgärdsfas (kallas Å-fasen) på omkring tio år. Mot bak-

grund av det omfattande arbete som hittills är gjort, bl.a. inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet och andra forskningsprogram, bedömer Skogsstyrelsen att en treårig förberedelsefas är nödvändig och tillräcklig för att kunna göra en tillfredsställande utredning av de frågeställningar som behöver analyseras närmare. Under förberedelsefasen föreslås den stora tyngdpunkten ligga på forskning och metodutveckling samt på planering. En relativt omfattande praktisk verksamhet kommer dessutom att bedrivas under F-fasen för att utveckla verktyg för det praktiska genomförandet. Nedan följer en översiktlig arbetsplan som pekar på de moment och delmoment som åtgärdsprogrammet innehåller.

Moment	Delmoment
A. Tillförsel av näringsämnen	a Praktiska spridningar inom avrinningsområden
B. Forskning och metodutveckling	a Inom vilka avrinningsområden föreligger åtgärdsbehov? b Vilka marker bör undantas från spridning av aska och kalk? c Produkter och doser d Näringskompensation för biomassauttag e Anpassad skogsskötsel (Trädslagsval, Kvarlämnande av trädkärl i samband med slutavverkning, Skogsskötsel nära vattendrag, Konsekvenser för skogsproduktionen, Rekommendationer för skogsskötsel)
C. Planering	a Samordning och samverkan b Lagstiftning
D. Uppföljning	a Effektuppföljning b Praktisk uppföljning
E. Information	a Markägare b Övriga aktörer

En utvärdering av arbetet kommer fortlöpande att göras under F-fasen. Denna utvärdering skall vara klar och utmynna i en detaljerad plan för Å-fasens genomförande vid en "kontrollstation" efter F-fasens slut, tre år efter programmets start. Utvärderingen och planeringen skall utföras på ett sådant sätt att en övergång till Å-fasen möjliggörs utan dröjsmål. Arbetet kommer ledas av en projektgrupp med hjälp av en styr- respektive referensgrupp vilka även kommer att delta i utvärderingen.

Skogsstyrelsen bedömer att kostnaden för F-fasens tre år kommer att uppgå till drygt 90 miljoner kr och att den påföljande Å-fasen totalt kommer att uppgå till mellan 430 och 750 miljoner kronor under en tioårs period. Eftersom arealen som är i behov av åtgärder är uppskattad kan kostnaden för Å-fasen behöva revideras under/efter F-fasen. Effekttuppföljningen föreslås fortgå under hela den period som åtgärderna förväntas

ha effekt, det vill säga under flera decennier.

Skogsstyrelsen föreslår att staten finansierar 100 % av den verksamhet som rör tillförsel av näringsämnen inom områden som bedöms ha en långsam och otillräcklig återhämtning, liksom dithörande forskning, metodutveckling, planering, uppföljning och information. Näringskompensation som sker mot bakgrund av Skogsstyrelsens riktlinjer avseende skogsbränsleuttag förutsätts även fortsättningsvis finansieras av marknadens aktörer utan finansiell inblandning av staten. Detta gäller även inom områden med långsam och otillräcklig återhämtning. Däremot föreslås uppföljning och rådgivning bekostas av staten.

Referenser:

Skogsstyrelsen, Meddelande 4-2001, Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken.

Grunnvannsforsyning, avfallsdeponier og forurenset grunn

NORSK TEKNISK
BYGGEKONTROLL A/S

RÅDGIVENDE INGENIØRER - MRIF
Et firma i Multiconsult-gruppen

Hoffsv. 1

p.b. 265 Skøyen
0212 Oslo

Telefon 22 51 54 00
Telefax 22 51 54 01

Avdelingskontorer: Fredrikstad, Skien, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim, Tromsø